

Светлана Перовић Ивовић

23. Међународни архивски дан

Трст, 22–23. октобар 2013.

У Трсту је 21. и 22. октобра 2013. у организацији Међународног института за архивску науку Трст–Марибор (International Institute for archival science of Trieste and Maribor) и Државног архива Трста (State Archives of Trieste) одржан традиционални стручни архивистички скуп **23. Међународни архивски дан (23. International Archival Day)**. На скупу су биле заступљене две теме: Историја архива и архивске науке од 1950. године (History of Archives and archival science from 1950); Комуникација са млађим генерацијама и међу институцијама заштите културне баштине (Communication to young generations and among cultural heritage institutions).

Током два дана, у четири сесије представљено је 48 радова архивских стручњака из: Америке, Аустрије, Барбадоса, Белорусије, Босне и Херцеговине, Грчке, Естоније, Италије, Индије, Јужне Африке, Македоније, Малезије, Немачке, Пољске, Румуније, Русије, Словачке, Словеније, Србије, Хрватске, Црне Горе, Чилеа, Шпаније. Сви радови су одштампани у двотомном издању публикације *Atlanti* Vol. 23 (2013, N.1 i N.2). У име организатора присутне су поздравили: Петер Павел Класинц, директор Међународног института за архивску науку Трст–Марибор, Грасија Таћ директорка ИАС-ове јесење архивистичке школе (IAS Autumn Archival School), Клаудија Салвмини, директор Државног архива у Трсту, Франци Демшар, директор Словеначке истраживачке агенције, Лудвик Топлак, председник Alma Mater Europea, The European Centre Maribor, Дејвид Лич, генерални секретар ИАС-а, (Secretary General of ICA), Trudy Huskamp Peterson Chair, Human Rights Working Group – International Council on Archives. Овом приликом је представљено посебно издање *Atlanti* посвећено 80. рођендану Чарлса Кечкеметија (Charles Kecshemet).

Петар Павел Класинц (Словенија) директор Међународног института за архивску науку – ИАС, поднео је извештај о активностима Међународног института за архивску науку Трст–Марибор за период октобар 2012 – октобар 2013, док је Чарлс Кечкемети, Француска, дао резиме радова представљених на конференцији ИАС-а из 2012. који су штампани у зборнику *Atlanti* 2012. Одржана је и презентација апликације Синапси.

Прва тема: Историја архива и архивске науке од 1950. године (History of Archives and archival science from 1950)

Прва сесија започела је занимљивим излагањем *Gracije Tatñ* на тему: Архивистика, архиви и архивисти између 20. и 21. века (Archival science, Archives and Archivists Between 20th and 21th Century: An Accelerated Evolution).

Trudy Huskamp Paterson (САД) – „National Archives and the International Council on Archives: Converging and Diverging“ излаже историјат рада од 1948. када је установљен Међународни архивски савет и група представника националних архива (САД, Холандије, Чехословачке, Велике Британије, Француске, Италије, Мексика и Норвешке) прихватила статут организације.

Andrei Rybakou (Белорусија), посветио је своје излагање „The Formation and Development of Archival Science in the Republic of Belarus“ формирању и развоју архивистичке науке у Белорусији, од 1991. године када је држава постала независна.

Eugenio Bustos Ruz (Чиле), у раду „Archival Science Since 1950 in Latin American Countries with Spanish as Official Language“ даје приказ развоја архивистичке науке од 1950. године у латиноамеричким државама у којима је службени језик шпански (Аргентина, Боливија, Чиле, Колумбија, Костарика, Мексико, Перу, Уругвај) и резултата које су досегли у научно-архивистичком и професионалном развоју у региону.

Живана Хеђбељи (Хрватска), поднела је реферат „Повијест архива у Хрватској након Другог свјетског рата“. У Хрватској су пре Другог свјетског рата као самосталне установе деловали архиви у Загребу, Дубровнику, Задру и Ријеци. Посебно је значајно раздобље 1956–1962, када је утврђена мрежа архивских установа и донети републички архивски прописи. Други талас развоја архивске службе уследио је после осамостаљења Републике Хрватске, односно од 1997. када је усвојен први архивски закон. Данас, осим Хрватског државног архива постоји још 18 подручних и један специјализовани архив.

Sharon Aleksander – Goodiong (Барбадос), посветила је свој прилог „Historical Development of Caribbean Archives and Record Keeping 1950 to Present“ историји развоја архива на подручју Кариба од 1950. до данас. Рад се бави чувањем и заштитом архивске грађе, обуком архивиста, применом закона у складу са архивистичким прописима на енглеском говорном подручју Кариба, као и улогом универзитета.

Michal Wanner (Чешка), у прилогу „The Basic Rules For the Archival Processing or Development of the Bible of the Czech Archivists“ разматра основна правила архивистичке обраде и развоја, који су темељ рада чешких архивиста и чешке архивистичке науке и методолошко оруђе које архивисти употребљавају приликом обраде архивске грађе.

Сејдајлија Гушић (Босна и Херцеговина), у тексту „Архиви у Босни и Херцеговини средином 20. и почетком 21. стољећа: успоредбе и паралеле“ износи кратак преглед историјског развоја архивске делатности, са посебним освртом на период социјалистичке Југославије и период после стицања самосталности БиХ.

Јелка Мелик и *Матеја Јерај* (Словенија), обрадили су тему „Почеци словеначке архивистичке науке од друге половине 20. века“ истакавши да су први самостални кораци словеначке архивистике као стручне и научне гране започели већ после 1945. године.

Antonio Monteduro (Италија), говорио је о теми „From Sources of History to Sources of Democracy: Archives from 1950“ оценивши да је данас корисницима на располагању знатно више вредног архивског материјала, посебно захваљујући рачунарским технологијама. То је постало добра пракса у демократским институцијама модерне државе и начин да се изађе у сусрет захтевима њених грађана.

Josef Hanus, Emilia Hanusov (Словачка), у излагању „History and Preservation Development of Archives and Libraries in the Slovak Republic: from Handicraft to International Interdisciplinary Science“, осврнули су се на развој заштите у архивима и библиотекама Словачке.

Друга сесија је такође била посвећена првој теми и започела је излагањем *Meena Gautama* (Индија), „History of Archives and Archival Sciences from 1950 Onwards: Based on Indian Practices“. Текст је посвећен историји архива и архивске науке од 1950. на основу праксе у Индији, која је наследила званичне архиве од британске колонијалне власти. Концепт модерног архивског чувања дошао је у Индију из Енглеске преко трговачких компанија.

Азем Кожар (Босна и Херцеговина), у тексту „Архивска достигнућа у Босни и Херцеговини“ прати развој архивске делатности у БиХ, од постепеног установљења после Другог светског рата и препознатљивих етапа успона до 1992, стагнације, ратног раздобља 1992–1995. и постдејтонска обнове и стабилизације 1995–2013.

Anna Kosova (Украјина) – „Story and Actual Problems of the State Archive of Sevastopol (Crimea, Ukraine)“ бави се актуелним проблемима у Државном архиву Севастопоља.

Magdalena Marosz (Пољска), свој рад „Short History of Polish State Archives from 1950 – Onwards“ посвећује краткој историји пољског Државног архива од 1950, са посебним освртом на период од јуна 1989. када су одржани први слободни избори у историји Пољске после Другог светског рата.

Михаил Ларим (Руска Федерација), у реферату „Main Stages of Archives Development in Russia“ износи главне фазе развоја архива у Русији од старе руске државе до данашњих дана. Истиче три периода архивске исто-

рије: најстарије доба до 1917. године, совјетско доба до 1991. и савремени период, а за сваки од њих даје основне карактеристике и специфичности.

Јован Поповић (Србија), разматра тему „Развој архивског законодавства на просторима бивше СФРЈ од 1950“ при чему наглашава да је архивско законодавство основни стуб успешног обављања архивске делатности у свакој држави. Утврђивањем и применом архивског законодавства умрежавају се архивске институције, утиче се на начин управљања архивима, заштиту, валоризацију и коришћење архивске грађе. Закони у СФР Југославији су често мењани и то најчешће променом устава. Распадом СФРЈ, односно стварањем нових међународно и међусобно признатих држава створена су нова архивска законодавства.

Јасна Пожеган (Хрватска), у излагању „Развој архивске службе на подручју Међимурја“ разматра историјат развоја од оснивања Градског музеја у Чаковцу 1954. Државни архив за Међимурје укључен је у састав АР-ХИНЕТ који омогућава корисницима мрежни приступ информисања о грађи.

Elisabeth Schöggel - Ernst (Аустрија), у тексту „Austria’s Archives from the 20 to the 21 century“ излаже развој аустријских архива и архивске делатности с посебним освртом на последњу деценију. Кључне теме су валоризација, законодавство, образовање, стандардизација и дугорочно чување електронске грађе.

Слободанка Цветковић (Србија), у оквиру теме „Развој архивске службе у Србији током друге половине XX века“ прати развој архивске службе у Србији у назначеном периоду у светлу законске регулативе, промене у организацији и структури архива, формирања локалних архива, појачаног рад на заштити архивске грађе, рада на доношењу стручних упутстава, стручне обуке запослених у архивским установама, установљавања стручних тела, пре свега Архивског савета. У оквиру 50-годишњег деловања Друштва архивских радника и заједнице архива Србије и часописа *Архивски преглед* постепено је обликована свест о архивистици као посебној науци.

Yolanda Cagigas Ocejo (Шпанија) у прилогу „History of Spanish University Archives“ бави се историјом шпанских универзитетских архива који су доживели велики успона. Од 1980. када је 8 универзитета имало свој архив, данас је тај број порастао на 53. Аутор истражује разлоге који су довели до тог стања и излаже тренутно стање у архивима шпанских универзитета са освртом на њихове предности и слабости.

Мирослав Новак (Словенија) – „The Effect of Information Technologies on the Design of Archival Doctrine“, истиче да савремене информационе технологије непосредно утичу на обликовање модерне архивске доктрине, посебно у неколико последњих година. Представљене су неке дилеме и решења у вези са употребом основних архивских професионалних начела.

Francis Garaba (Јужна Африка), у излагању „Capturing the Broad Spectrum of Human Experience: Some Suggestions on the Adoption of the Hybrid

Model as an Appraisal Methodology“ указује да је валоризација једно од нај-проблематичнијих питања архивске науке. Архивисти и академци се носе са тешкоћама доношења одлуке о избору адекватне методологије. Аутор Хибрид модел препоручује као документарну стратегију.

Anna Alekseenko (Украјина), у раду „The History of the Central State Scientific and Technical Archives of Ukraine (CSSTA of Ukraine)“ представља историјат ЦССТА (Централни државни научно-технички архив Украјине) који је специјализован за чување научно техничких публикација.

Bogdan Florin Popovic (Румунија), бави се темом „Snapshots of Romanian Archival Ideas in the Second Half of 20th Century. Part 1: Preliminaries“ при чему разматра архивске идеје у другој половини XX века у Румунији. Истакнуте су правне и практичне тенденције при управљању у институцијама, код стваралаца и у Државном архиву.

Светлана Успрцова (Македонија) посвећује своју тему „Establishment and Development of the State Archives and the Archive Service“ установљавању Државног архива у Републици Македонији и условима који су до тога довели. Приказан је развој архивске мреже и архивског законодавства у Македонији.

Јасмина Живковић (Србија) у оквиру излагања „Развој служби за превентивну заштиту архивске грађе у Србији: пример Историјског архива у Пожаревцу“ приказује систем заштите архивске грађе и регистратурског материјала у поступку његовог настанка код стваралаца у периоду од 1945. до данас. Служба која се бави пословима превентиве и претходне заштите архивске грађе као културног добра и регистратурског материјала као добра које ужива претходну заштиту образована је архивима у Србији почетком XX века. Ауторка прати оснивање и развитак, нормативну регулативу и делокруг рада, унапређење, али и проблеме са којима се ова служба сусретала.

Друга тема: Комуникација са млађим генерацијама и међу институцијама заштите културне баштине (Communication to young generations and among cultural heritage institutions)

Радови посвећени све актуелнијој теми која се бави разним видовима комуникације са младим генерацијама и међукултуралној сарадњи представљени су другог дана саветовања.

Први је излагао *Петер Павел Класинц* (Словеније) који у раду „Relations of Archivists to Young Generation, to the Presentation of Archives and Archival Material and to Cultural and Other Institutions“ описује релације младих архивиста у односу на архиве и архивску грађу. Полазна тачка у односу на презентације архива и других институција младим генерацијама је Универзална декларација о архивима коју је припремио Међународни архивски савет и која је усвојена на Генералној скупштини на Малти у новембру 2009.

Многи архивисти користе модерне педагошке методе и информационе технологије, као и социјалне мреже: Фејсбук, Јутјуб, Твитер и друге.

Anabella Barroso Arahuetes (Шпанија) – „Ecclesiastical Historical Archive of Biscay (АНЕВ-БЕНА) and the ICARO Center: a Didactic Resource and a Challenge for Interactive Dissemination“ износи податке о црквеном историјском архиву, оцењујући да су заштита и ширење основни стубови у архивској политици. Пројекат дигитализације изведен 2000. године у циљу дигиталног сервиса и установљење ИЦАРО центра били су корак напред у развоју.

Olena US, у оквиру теме „Collaboration of the Central State Electronic Archive of Ukraine With Science Institutions and Universities in the Fields of Electronic Records Long-Term Keeping and Education for Working With Electronic Records“ баве се подручјима сарадње Централног државног електронског архива Украјине (ЦСЕА) са научним институцијама и универзитетима на пољу чувања електронских докумената и обучавању архивиста за управљање овом врстом докумената. Све већи број електронских докумената захтева да се што пре реши проблем њиховог дуготрајног чувања и складиштења у Украјини. Потребна је стална размена мишљења међу архивима у циљу побољшања професионалног нивоа архивиста и савладавања информационих технологија.

Снежана Пејовић (Црна Гора), у излагању „Програм оспособљавања младих лица са високим образовањем у Црној Гори и перспектива државног архива да обезбједи архивски кадар“ истиче да је у Црној Гори је 2012. усвојен *Закон о стручном оспособљавању лица са стеченим високим образовањем и Правилник о начину обављања јавног позива, поступку и критеријумима за стручно оспособљавање*, на основу којих је почео да се спроводи Владин пројекат „Програм стручног оспособљавања лица са стеченим високим образовањем“. Указано је на могућности које пружа овај пројекат у циљу задовољења кадровских потреба Државног архива Црне Горе, са посебним освртом на Историјски архив Котор.

Joachim Kemper (Немачка) – „Archivum Rhenanum: A French-German Project on the Archives of the Upper-Rhine, 2013–2015“, указује на значај немачко-француског пројеката: *Archivum Rhenanum*, ради подстицања размене искустава и сарадње институција из разних земаља.

Inci Onal (Турска), фокусирао је свој рад „Future Thinking With Young Generations“ на историјске истраживачке методе, посебно на оне које се одnose на локалну историју. Указао је значај њиховог доприноса да се млада генерација (од 14 до 17 година) едукује путем коришћења архивске грађе.

Joanna Crispina Kitingan, Majella Marjorie Tan Marquez (Малезија) у саопштењу „The Sabah Archives and Museum : Collaborative Pathway to Memory“ аутори полазе од чињенице да се информације из дана у дан повећавају уколико се њима ефикасно управља, а нестају ако се злоупотребе. Неколико светских културних институција и институција заштите културне

баштине као што су галерије, библиотеке архиви и музеји (ГЛАМ) играју виталну улогу у пружању информација, управљању и складиштењу културног наслеђа.

Anna Maczka (Пољска), у раду „Visitors at Archives: Guided Tours Organized by Archives Section of the Institute of National Remembrance in Poland“ указује да специфична архивска грађа која се чува у Институту националног сећања и по правном основу грађа која се чува није доступна за јавност. У тежњи да се то промени, Институт је 2009. почео да суделује у манифестацији Ноћ музеја.

T. Csaba Reisz (Мађарска) – „Community Culture Activities in the National Archives of Hungary, 2007–2012“ указује да мађарски акт о архивима из 1995. одређује учешће у образовним и културним активностима и да Национални архив Мађарске као институција од јавног значаја доприноси унапређењу професионалне обуке. Различити програми који се организују прилагођени су старосним групама.

Данијела Бранковић (Србија), у оквиру теме „Архиви и школе: неговање односа према културној баштини“ бави се настојањем да се архиви и школи повежу као потенцијални партнери у образовању младих генерација ради неговања културне баштине, али и изградње свести о потреби очувања историјских тековина. Да би овај процес сарадње текао несметано, у архивима треба изградити програм за овакав вид делатности којим би се дефинисала педагошка функција архивских установа.

Zdenka Semlič Rajh, Alenka Šauperl (Словенија) „Postcards in Archives and Libraries: Recommendations for Unified Description“ истичу да се у архивима, библиотекама и музејима чува се понекад идентична грађа, као што су разгледнице. Свака од ових установа описује их на себи својствен начин и у складу са својим потребама. Зато би размена информација била драгоцене, а да би се она омогућила треба обезбедити опис такве грађе који садржи довољно података за потребе повезаних институција.

Rafael Dorian Chelaru (Румунија), у саопштењу „Paradigms and Perspectives of Archival Education in Romania After 1989“ износи главне трендове архивских образовних програма, који су се развили у Румунији у посткомунистичком периоду, од 1989. године.

Четврта сесија започела је предавањем *Helina Tennašilm i Edith Eskor* (Естонија), „Estonia Learning in Archives: Estonian experience“. Национални архив Естоније (НАЕ) посвећује много пажње архивистичком образовању и пружа могућност организовања наставе у школи или у архиву. Ауторке дају преглед критеријума за избор архивске грађе за потребе учења.

Изет Шаботић (Босна и Херцеговина), у саопштењу „Образовна дјелатност у архиву тузланског кантона: успјешни мостови сарадње архива и образовних установа“ износи гледиште да је један од важних задатака архива реализација стручних и културних садржаја којим се презентују културне вредности (архивска грађа), не само стручној већ и широј јавности. У го-

дишњим програмима и плановима рада Архива ТК све су заступљенији садржаји које Архив реализује у сарадњи са образовним установама. Реч је о добро осмишљеним садржајима који омогућавају свеобухватно и објективно представљање вредности архива.

Christian Kruse (Немачка) – „Where the Past Speaks: Children and Young People in Archives“, истиче да су архиви деценијама били место за учење о прошлости. Архиви се данас ученицима непосредно обрађају преко архивских докумената. У Баварској се ради са ученицима кроз пројекат „Архиви школе“. Последњих година ученици показују све веће интересовање за архиве и разноврсне садржаје које нуде. Аутор истиче пример добре сарадње са Педагошким центром у Минхену.

Spyridoula Arathymou (Грчка), у саопштењу „Training the Future Together :the Potential Offer of Archives and other Cultural institutions to the Education and Training of Younger Generations“ бави се едукативном и социјалном улогом архива. Архиви и друге институције културе као музеји и библиотеке играју значајну улогу у образовању млађих генерација. Од времена када су се отвориле за јавност ове установе организују програме комуникације са различитим социјалним групама, посебно са младима.

Maria Kagalna (Украјина) – „The Study of Soviet Everyday Life as the Direction of Cooperation of the Central State Archive of Public Organizations of Ukraine with Scientific and Educational Institutions“ указује на могућност сарадње Централног државног архива јавних организација (ЦСАПО) са научним и образовним институцијама у решавању горућих проблема академског живота. Користећи архивске изворе аутор је скицирао неке аспекте свакодневног живота посебне друштвене групе совјетског друштва – наставника из доба владавине Хрушчова (1953–1964). Тема је била изабрана на основу интересовања наставника и студената високошколских институција.

Андреј Родинс (Босна и Херцеговина), у тексту „Између чиновника и знанственика : профил архивиста у Босни и Херцеговини“ разматра улогу и задатке архивиста током протеклих пола века, уз осврт на програме стручног усавршавања и стицање стручног звања. Истакнут је проблем непостојања системског образовања архивиста, нарочито у смислу образовања информационих стручњака у Босни Херцеговини.

Мојца Хорват (Словенија), у прилогу „The Development of Pedagogical Work in Archives“ истиче да словеначке архиве посећују школске групе почев од деце из вртића до студената. Архиви припремају различите програме за њих, али они нису још обједињени. У последњих пет година словеначки архиви су заједнички објавили књигу у којој су представљени програми за школске групе, сликовнице, луткарска представа за најмлађе, видео презентације за младе, архивске радионице за групе различитог узраста. Истиче се да архиви могу следити и добре примере из праксе музеја у свом педагошком раду.

Светлана Перовић Ивовић (Србија), у саопштењу „Архив Југославије: информална едукација и интеркултурална сарадња“ истиче да је, следећи савремене тенденције архивске делатности, Архив Југославије отворен за свакога, што подразумева прилагођавање разноврснијој и бројнијој публици. Посебан акценат стављен је на социјалну интеграцију. С друге стране, у циљу спровођења осмишљене стратегије културне баштине ради се на оспособљавању младих кадрова са академским знањем, који путем волонтерско-приправничког стажа добијају могућност обуке из области архивистике и конзервације.

Alessandro Silvesteri (Италија) – „Documents’ Production and Record – Keeping in the Kingdoms of Naples and Sicily: History, Historiography and New Research Perspectives“, осврће се на чињеницу да је нова италијанска историографија показала занимање за архивску историју. Нове студије, међутим, само се маргинално интересују за настајање докумената и чување докумената у Напуљу и Сицилији, између средњег и раног новог века. Осим неколико значајних чланака, последњих педесет година истраживачи нису успели да развију потпуну слику о архивској делатности у овим јужним државама. Само сарадњом између архивиста и академица, односно разменом знања и вештина могу отпочети нова истраживања.

После излагања радова покренута је дискусија у којој су своје ставове и искуства изнели архивски стручњаци из Европе, Индије, Јужне Америке и Чилеа, а учесници су добили и сертификате о учешћу на скупу.

Полазници ПАС-ове јесење архивске школе почели су са рад 23. октобра, а свечаном отварању у Државном архиву Трста присуствовали су многи учесници скупа 23. Међународни архивски дан.